HISTÒRIA DEL CLOS DEL PASTOR

A primera línia de mar i a l'entorn immediat del nucli antic de l'Escala, reposa, mirant l'horitzó, el Clos del Pastor. El 1915, Antònia Bartomeu i Baró, nascuda a Reus i aferrissada admiradora de Víctor Català, va adquirir el terreny a l'actual Passeig de Lluís Albert i va construir, sota el disseny de l'arquitecte modernista Jeroni Granell, una casa i jardí dedicats a l'escriptora escalenca.

La casa es va anomenar *Solitud* en homenatge a l'obra cabdal de Caterina Albert i Paradís. El jardí, un *Hortus Conclusos* representació del paradís terrenal, va ser anomenat «Clos del Pastor» en referència al personatge del pastor de *Solitud*. El conformaven diversos evònims, llorers, xiprers i baladres, i dos bancs correguts amb mosaic que tenien gravats els anys 1905 (any de la publicació de *Solitud*) i 1908 (any d'inici de les excavacions d'Empúries), dates que posaven en comú l'essència de les trobades literàries que s'hi duien a terme, l'amor per a la literatura i Empúries.
Entre la vegetació s'hi va col·locar una reproducció en bronze de l'obra *L'Espinari* de l'escultor Josep llimona, i un bust de marbre del poeta grec Homer. Al centre i al terra del jardí, s'hi va fer construir un petit estany rectangular, de planta lobulada i de mosaic de pedra, amb els angles arrodonits en forma d'arc, que queda emmarcat pels dos bancs correguts. Al seu centre es va encastar una font amb pica de marbre i tessel·les blaves, que reposa sota la inscripció LAURUS VÍCTOR CATALÀ (Glòria a Víctor Català).
A la banda sud del jardí, una escalinata es bifurca amb dues, una que va en direcció est a la torre, amb coberta a quatre vessants de teula vidrada verda; i en direcció oest, a la casa *Solitud*.
La propietària Antònia Bartomeu llegà testamentàriament a Caterina Albert la finca en reconeixement a la seva activitat artística.

Durant la Guerra Civil, la finca va ser encautada i la CNT-FAI hi va establir la seu. Acabada la guerra, el govern franquista hi va allotjar tropes, fins que la família Albert va poder-ne recuperar la propietat. Lluís Albert, nebot i fillol de Caterina Albert, en va ser el seu hereu i l'any 1969, amb motiu del centenari del naixement de l'escriptora, va restaurar la font col·locant-hi una placa amb el poema que Víctor Català va dedicar al jardí de la finca (*Espitllant el blau del cel i el vol alt de la gavina la piscina cristal·lina posa al clos fresquívol tel. Raja la font subtilment entre murtra, llor i roses i mil flaires delitoses omplen l'aire a bastament. A prop s'ou el mar bleixar el rossinyol li contesta i és pels senys divina festa entre aromes, cel i mar...*); va fer crear a Frederic Marés un bust de marbre amb la imatge de l'escriptora que reposa a l'interior d'una fornícula, situada al mig de l'escalinata; i al mateix any, va col·locar a la façana del jardí una placa de pedra contemporània que porta la inscripció «Clos del Pastor», la data de construcció en xifres romanes, «MXCXV», i les inicials de la primera propietària, «AB». A la part nord d'aquest clos, va ampliar la caseta del jardiner per instal·lar-hi el Museu-Arxiu Víctor Català, inaugurat el 1988 i on hi posà a l'abast dels estudiosos l'obra de l'escriptora.

Va ser al 2017 quan Lluís Albert va donar el fons literari i artístic de l'escriptora a l'Ajuntament de l'Escala, qui al seu torn va comprar la finca del Clos del Pastor, que es va separar de la casa *Solitud*, encara propietat de la família Albert. El 16 de novembre va ser inaugurat el nou espai dedicat a Caterina Albert i Paradís, Clos del Pastor, declarat Bé Cultural d'Interès Local.

DESCRIPCIÓ DE L'EDIFICI

L'espai va ser rehabilitat a través de quatre fases amb l'ajuda de diverses subvencions de la Diputació de Girona. Les primeres van consistir en la catalogació i restauració de tota la documentació i material arxivístic de Caterina Albert, que des del 2018 es van destinar a dos espais Víctor Català. Un a l'Alfolí de la Sal, dedicat a la seva obra mestra *Solitud* i el paisatge del Montgrí que la va inspirar; i l'altre a la capella de Santa Reparada de Cinc Claus, que projecta la vinculació de l'escriptora amb el món rural i la cultura popular. El recinte del Clos del Pastor és doncs, el tercer vèrtex d'aquest triangle dedicat a Víctor Català, que ha permès realitzar una ruta històrica complerta a través de la figura de l'autora i de l'època en la qual va viure.

Tot i que la distribució dels espais es va mantenir, la part més contundent de la restauració va centrar-se en el jardí, un dels punts amb més demanda de visites del municipi. S'hi va dur a terme una actuació de neteja i poda en diverses plantes/arbres per millorar l'accés i la mobilitat dels visitants. Pel que fa als dos bancs del costat oest del jardí, presentaven diverses patologies degut al pas del temps i sobretot al creixement de les arrels dels llorers, que van anar empenyent els bancs. Els dos elements, catalogats com a «Bé Moble de Catalunya», es van haver de retirar i reparar externament, rejuntant algunes fissures amb morter de calç i enderrocant parcialment i tornant a reconstruir les parts més afectades, sempre respectant els volums i acabats originals. Pel que fa a la torre i a les obertures, al estar construïdes fa molts anys i exposades a un ambient marí agressiu donada la proximitat amb el mar, necessitaven un treball de restauració també important. En aquest cas, es va sanejar els morters de les parets i els sostres, ja que en alguns punts presentaven humitats, sals i despreniments. També s'hi va fer tota una nova instal·lació elèctrica: il·luminació, endolls, projector, connexió a Internet, climatització, sanejament i s'hi va instal·lar un lavabo. A l'accés de la caseta que va ser destinada al Museu, s'hi va construir una rampa per facilitar l'accés a minusvàlids. Així doncs, amb respecte i mantenint els elements arquitectònics de l'espai, es va aconseguir no alterar la seva essència.

Es va adequar l'espai de la Casa-Museu per tal de divulgar l'obra menys coneguda de l'autora. La museografia la va realitzar l'empresa «BBCR» i del personal tècnic del Museu. Hi recull totes les diferents arts que conformaven la seva personalitat: pintura, escultura, musicologia (transcrivia en partitura les cançons tradicionals populars), arqueologia (abans que neixés la disciplina, va comprar un terreny a Empúries i va dibuixar amb paper mil·limètric i documentar peces que va trobar), i literatura. De tota l'obra de l'artsita en destaquen la pintura a l'oli del pare mort i els dibuixos i les escultures dels familiars i veïns. Caterina Albert immortalitzava el que coneixia i el que li eren proper. Va ser una artista total, tocava totes les arts, fins al punt d'escriure tal i com pintava, i de pintar tal i com escrivia.

Actualment a l'Espai Víctor Català – Clos del Pastor, també s'hi troben primeres edicions, dibuixos al pastell, al carbó i al llapis, aquarel·les, llibres d'altres autors dedicats a Víctor Català, fotos familiars, reculls de premsa i cartells. Els manuscrits originals són consultables a l'Arxiu Històric de l'Escala. Dins tot aquest context, es compta amb una peça audiovisual autobiogràfica, feta a càrrec de la productora «24 imatges per segon», que repassa la vida personal i artística de l'artista. Amb petits fragments on es pot escoltar la seva pròpia veu, el film està disponible amb 4 idiomes (subtitulat) i amb llenguatge de signes.